

НЕПРЯМІ ЕКОНОМІЧНІ ВИГОДИ ДЛЯ УКРАЇНИ ВІД САНКЦІЙ ПРОТИ АГРЕСОРА

Актуальність теми дослідження зумовлена безпрецедентними геополітичними викликами, що постали перед Україною після початку повномасштабної агресії Російської Федерації у 2022 році. У відповідь на воєнні злочини та загрозу міжнародній безпеці провідні країни світу – ЄС, США, Велика Британія, Канада, Японія та інші – запровадили масштабні економічні санкції, спрямовані на послаблення фінансового та ресурсного потенціалу агресора. Традиційно у науковій літературі акцент робиться на безпосередньому впливі санкцій на економіку Росії, проте менш дослідженими залишаються їх непрямі наслідки, які можуть мати суттєве значення для України.

Так, обмеження доступу Росії до міжнародних ринків капіталу та технологій створюють вікно можливостей для України щодо розширення власних економічних зв'язків із країнами Заходу та залучення інвестицій, які вивільняються з російського ринку. Скорочення російської частки на світових ринках енергоресурсів, металів та сільськогосподарської продукції дає шанс Україні зміцнити свої експортні позиції, наростити валютні надходження та посилити інтеграцію у глобальні ланцюги доданої вартості. Також санкції стимулюють структурну переорієнтацію міжнародних компаній і фінансових установ: відхід із російського ринку супроводжується пошуком альтернативних майданчиків, серед яких Україна за наявності відповідних реформ може стати привабливим партнером.

Додатковим аспектом є те, що санкції опосередковано підвищують рівень міжнародної економічної підтримки України. Блокування активів Росії, заморожені золотовалютні резерви та плани їх використання для відбудови України формують новий формат фінансової допомоги, який не має прецедентів у світовій практиці. Окрім того, санкційна політика сприяє технологічній та енергетичній диверсифікації ЄС, що у перспективі посилює попит на українську продукцію та збільшує можливості для інтеграції в європейські енергетичні й промислові ринки.

Тобто вивчення цих вигод дозволить не лише обґрунтувати потенціал для економічного розвитку та відновлення України, але й запропонувати стратегічні напрями політики, що сприятимуть максимальному використанню міжнародних санкцій як інструменту економічного зростання у довгостроковій перспективі.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні та комплексному аналізі непрямих економічних вигод для України, що виникають унаслідок запровадження міжнародних санкцій проти держави-агресора, а також у визначенні можливостей для їхнього стратегічного використання з метою зміцнення національної економіки, розширення експортного потенціалу та інтеграції у глобальні економічні процеси.

Під поняттям непрямих економічних вигоди для України від міжнародних санкцій проти Росії слід розуміти позитивні ефекти, які виникають не безпосередньо від санкцій, а опосередковано через зміни у глобальних економічних, торгових та фінансових процесах, спричинені обмеженнями, запровадженими проти держави-агресора. Ці вигоди можуть проявлятися у вигляді нових торгових можливостей, зростання інвестиційної привабливості, технологічного розвитку та зміцнення економічної безпеки України.

Аналіз непрямих економічних вигод для України здійснюватимемо через комплекс таких складових як: збільшення експортного потенціалу та диверсифікація ринків збуту; залучення інвестицій та технологічний розвиток; фінансова підтримка та використання заморожених активів Росії; зміцнення енергетичної безпеки та диверсифікація постачань; а також підвищення міжнародного іміджу та політичної підтримки.

Отож, запроваджені санкції проти Росії призвели до скорочення її присутності на світових ринках енергоносіїв, металів та сільськогосподарської продукції. Це створило можливості для України зайняти вивільнені ніші, збільшивши експорт до країн ЄС, Азії та Африки. Зокрема, зменшення російського впливу на ринку нафти та газу дозволило Україні збільшити постачання альтернативних енергоресурсів до Європи.

Санкції проти Росії стимулювали міжнародні компанії шукати нові ринки для інвестицій та виробництва. Україна, з її розвинутою інфраструктурою та кваліфікованою робочою силою, стала привабливим напрямком для перенесення виробничих потужностей та інвестицій. Тобто санкції створили “вакууми” на світових ринках, особливо в секторах, де Росія була важливим постачальником або виробником (енергетика, металургія, сільське господарство, виробництво комплектуючих). Це змусило міжнародні компанії переосмислити свої ланцюги постачання, ризики інвестицій, географію виробництва.

Відповіддю на вказану ситуацію і непрямою економічною вигодою слід вважати подію укладення угоди EBRD (Європейський банк реконструкції та розвитку) з німецькою GOLDBECK SOLAR для створення виробничих потужностей сонячної енергетики в Україні — до 500 MWp нових Сонячних електростанцій. Це випадок прямого іноземного входження у відновлювальну енергетику після початку агресії. Згідно з UkraineInvest, прямі іноземні інвестиції в Росію скоротилися майже на 95,6 % у першому кварталі 2022 року порівняно з аналогічним періодом 2021 [1]. Це вказує на величезне відтягування інвестиційної активності з Росії, що може сприяти переорієнтації інвесторів на інші країни, зокрема й Україну.

Європейський Союз розглядає можливість використання заморожених російських активів для фінансування відновлення України. Це може включати випуск євробондів, кошти від яких будуть спрямовані на відбудову інфраструктури та підтримку економічної стабільності. Такі ініціативи не лише забезпечують фінансову підтримку, але й підвищують міжнародну підтримку України. Йдеться про те, що російські активи, на суму понад €170 мільярдів, наразі зберігаються в депозитарії Euroclear у вигляді грошових залишків. ЄС планує створити спеціальний механізм, який дозволить використовувати ці кошти без формальної конфіскації, що може включати випуск євробондів з нульовим купоном, забезпечених гарантіями від країн ЄС або групи охочих

держав. Ці облігації будуть використовуватися для фінансування так званого "репараційного кредиту" Україні, який буде погашений лише після того, як Росія сплатить компенсацію за завдані збитки [2].

Санкції проти Росії сприяли зменшенню її ролі як основного постачальника енергоресурсів до Європи. Це стимулювало Україну розвивати альтернативні джерела енергії та інфраструктуру для транспортування енергоресурсів, такі як LNG-термінали, що дозволяє диверсифікувати джерела постачання енергоносіїв та зменшити залежність від традиційних постачальників, таких як Росія, а також відновлювальні джерела енергії. Зміцнення енергетичної безпеки України підвищує її привабливість для інвесторів та партнерів.

Тобто, запровадження міжнародних санкцій проти Росії значно вплинуло на її роль як основного постачальника енергоресурсів до Європи. Це, у свою чергу, стимулювало Україну до активного розвитку альтернативних джерел енергії та енергетичної інфраструктури, що сприяло зміцненню її енергетичної безпеки та підвищенню привабливості для інвесторів. Європейський Союз активно працює над зменшенням залежності від російських енергоносіїв. Зокрема, Єврокомісія планує заборонити імпорт російського скрапленого природного газу (LNG) з 1 січня 2027 року. Відсутність постійного постачання енергоносіїв з Росії спонукала Україну до розвитку альтернативних джерел енергії. Зокрема, країна активно розвиває відновлювальні джерела енергії, такі як сонячна та вітрова енергетика. Згідно з дослідженням, Україна має значний потенціал для встановлення дахових сонячних фотоелектричних систем, що може сприяти підвищенню енергетичної незалежності та стійкості енергетичної системи.

Активний розвиток альтернативних джерел енергії та енергетичної інфраструктури сприяє зміцненню енергетичної безпеки України. Це, в свою чергу, підвищує її привабливість для інвесторів, які шукають стабільні та надійні ринки для своїх інвестицій. Згідно з аналізом, санкції проти Росії сприяли зменшенню її ролі як основного постачальника енергоресурсів до Європи, що стимулювало Україну розвивати альтернативні джерела енергії та інфраструктуру для транспортування енергоресурсів.

Активна позиція України у підтримці міжнародних санкцій проти Росії сприяла зміцненню її іміджу як надійного партнера на міжнародній арені. Це призвело до збільшення політичної підтримки з боку західних країн, що, в свою чергу, сприяло укріпленню економічних зв'язків та залученню міжнародної допомоги. Зокрема, у квітні 2024 року США ухвалили п'ятий законопроект, що передбачає виділення понад \$175 мільярдів допомоги Україні, зокрема на військові потреби, що свідчить про високу довіру до України з боку західних партнерів[3]. Завдяки цій підтримці, Україна змогла зміцнити свою обороноздатність, розвивати внутрішню інфраструктуру та залучати інвестиції, що сприяло її економічному відновленню та інтеграції в європейські структури. Отже, активна позиція України у підтримці міжнародних санкцій проти Росії стала важливим чинником її міжнародного успіху та стабільності.

Узагальнюючи, слід вказати, що незважаючи на безпосередні економічні труднощі, спричинені війною, Україна змогла отримати значні непрямі економічні вигоди від міжнародних санкцій проти Росії. Ці вигоди проявляються у вигляді нових торгових можливостей, залучення інвестицій, зміцнення енергетичної безпеки та підвищення міжнародного іміджу. Для

максимального використання цих можливостей Україні необхідно продовжувати проводити реформу економічної політики, сприяти розвитку інфраструктури та підтримувати міжнародну співпрацю.

Перелік використаних джерел:

1. Foreign investment market is closed for Russia.
https://ukraineinvest.gov.ua/en/news/10-05-22-3/?utm_source=chatgpt.com
2. Заморожені російські активи: чи можна їх використати на користь України і чому це так складно. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cq5w21lw645o>
3. Байден підписав закон із наданням \$61 млрд допомоги Україні.
<https://www.dw.com/uk/bajden-pidpisav-zakon-iz-nadannam-61-mlrd-dolariv-dopomogi-ukraini/a-68912342>